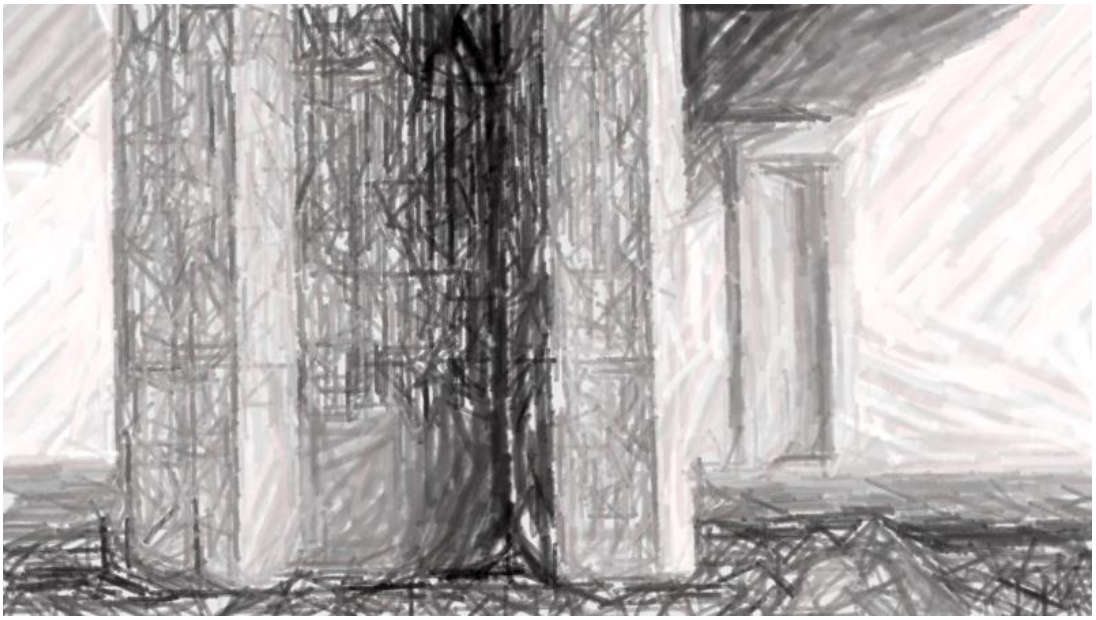

PĒTĪJUMA

Labāko Eiropas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmu pārneses iespēju analīze Baltijas jūras reģiona valstīs

KOPSAVILKUMS

PASŪTĪTĀJS

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija

IZPILDĪTĀJS

INNOMATRIX RESEARCH & INNOVATION

Rīga 2020

Pētījums ir padziļinātas ekspertīzes pētījums par labāko Eiropas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmu pārneses iespējām Baltijas jūras reģiona valstīs (turpmāk – Pētījums).

Pētījuma virsmērķis ir sekmēt četrās pilotvalstīs (Latvijā, Igaunijā, Lietuvā un Polijā) tādu uzņēmuma atbalsta modeļa ieviešanu, kas, atbilstot esošām tiesību aktu direktīvām, būtu efektīvākais risinājums finansiālās grūtībās nonākušiem uzņēmumiem un iesaistītajām institūcijām / personām.

Pētījuma mērķi:

1) analizēt labāko Eiropas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmu **pārneses iespējas** Baltijas jūras reģiona valstīs Interreg Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programmas projekta "RestartBSR" ietvaros;
2) **apzināt perspektīvāko atbalsta modeli**, kas būtu efektīvākais risinājums finansiālās grūtībās nonākušiem uzņēmumiem un iesaistītajām institūcijām / personām.

Pētījuma rezultātiem, kas balstīti reprezentatīvā izpētē, jāuzlabo izpratne par nepieciešamajām uzņēmējdarbības atbalsta reformām.

Pētījumā veikti šādi uzdevumi: izstrādāta veicamā darba metodoloģija, veikts informācijas apkopojums par Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Polijas finansiālās grūtībās nonākušo uzņēmumu atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ekosistēmām, veiktas intervijas ar ekspertiem, izstrādāti secinājumi par Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Polijas – finansiālās grūtībās nonākušo uzņēmumu atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ekosistēmām, sagatavoti kopsavilkumi par katras valsts – Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Polijas – finansiālās grūtībās nonākušo uzņēmumu atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ekosistēmām, veikta izpēte, veiktas intervijas ar ekspertiem par uzņēmumu atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otro iespēju sistēmām, izstrādājot secinājumus par katras sistēmas trūkumiem un ieguvumiem, izstrādāti priekšlikumi par piemērotāko atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otro iespēju sistēmas modeli katrai valstij.

Pētījuma galvenie rezultāti

Ekonomikā agrīnās brīdināšanas sistēma vispārēji tiek interpretēta **kā sistēma, kuru izmanto, lai prognozētu uzņēmuma vai valsts nākotnes darbības rezultātus, iespējamās novirzes no plānotā un samazinātu riskus krīzes gadījumos.** Agrīnās brīdināšanas sistēma attiecas uz darījumiem, sistēmām, parādībām, cilvēkiem un citiem elementiem, kas veido ekonomisko sistēmu (ekosistēmu[1]). agrīnās brīdināšanas sistēma pašreizējo situāciju un iespējamos riskus var identificēt gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi (Ozgulbas & Koyuncugil, 2010).[2]

Eiropas Komisija norāda,[3] ka **maksātnespējas noteikumi aptver plašu pasākumu loku – agrīnu iejaukšanos, pirms komercsabiedrība nonāk lielās grūtībās, laikus veiktu pārstrukturēšanu**, lai nodrošinātu, ka tiek saglabāti pastāvētspējīgi uzņēmumi, aktīvu likvidāciju, kad komercsabiedrības citādi nevar glābt, un, visbeidzot, tā dēvēto otro iespēju godīgiem uzņēmējiem parādsaistību dzēšanas veidā.

Līdz 2020. gada vidum vienotā **EK līmenī nav identificēta vienota, visām ES dalībvalstīm un iesaistītajām pusēm saistoša finanšu grūtībās nonākušu uzņēmumu atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas definīcija**. Kā norāda citas saistītās definīcijas no akadēmiskās, daļēji pārvaldes un pilsoniskā sektora,

[1] Ekonomiskajos terminos pēdējā desmitgadē plaši ieviesies termins "sociālekonomiskā ekosistēma", kas apzīmē visu sistēmā iesaistīto dalībnieku savstarpējo ietekmi un atkarību citam no cita, kas, mainoties vienam dalībniekam, ietekmē visu pārējās sistēmas darbību līdzīgi kā dabas ekosistēmās. Termins "ekonomiskā ekosistēma" ekonomistu vidē nav vienprātīgi pieņemts dažādu argumentu dēļ. Pētījumā tiek lietots termins "ekosistēma", bet ar piebildi, ka pastāv viedokļu dažādība par tā lietojamību un daži no Pētījuma autoriem un ekspertiem terminu "ekosistēma" ir rekomendējuši aizstāt ar "ekonomiskā sistēma".

[2] Ozgulbas, N., & Koyuncugil, A. S. (2010) Financial early warning system for risk detection and prevention from financial crisis. In Surveillance Technologies and Early Warning Systems: Data Mining Applications for Risk Detection. In A. S. Koyuncugil, & N. Ozgulbas (Eds.). Surveillance Technologies and Early Warning Systems: Data Mining Applications for Risk Detection (pp. 76–108). New York: Idea Group Inc.

[3] EK Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par preventīvas pārstrukturēšanas regulējumu, otro iespēju un pārstrukturēšanas, maksātnespējas un saistību dzēšanas procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem, 2016/0359 (COD).

juridiskais maksātnespējas process ir tikai daļa no plašākas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmas.

Akadēmiskajā vidē **agrīnās brīdināšanas sistēmas un to efektivitāte ir daudz pētīta**, sākot no pagājušā gadsimta vidus, un aptver plašu izpētes loku – gan reģionu, gan valstu, gan sektoru, gan uzņēmumu, tai skaitā MVU, līmenī. **Pastāv dažādi secinājumi, bieži vien pretrunīgi**. Pētījumos ir izdarīti arī pavisam konkrēti secinājumi par nozīmīgākajiem faktoriem, kas agrīni brīdina par MVU potenciālām finanšu grūtībām un maksātnespēju. Turklāt lielo datu apjomu apstrādes pieaugošās tehnoloģiskās iespējas un pēdējās paaudzes biznesa informācijas pieejas datu ieguvē ir paaugstinājušas EWS precizitāti. Vienojošais dažādo akadēmisko pētījumu secinājums ir tāds, ka agrīnās brīdināšanas sistēmu darbības loģika ir balstīta uz novirzēm no ierastiem rādītājiem, neraksturīgas un neparastas uzvedības atrašanas priekšmetā. Kopumā agrīnās brīdināšanas modeļu precizitāte ir atkarīga no dažiem pamatfaktoriem – finanšu pārskatu ticamības, analītiķa zināšanām un pieredzes, nozares pārzināšanas, ekonomisko tendenču pārzināšanas analīzes periodā un uzņēmuma vadības politikas izpratnes, kas ekonomikā ir ārkārtīgi variablas komponentes.

Līdz šim nedz teorētiskajos pētījumos, nedz praksē nav identificēts augstas ticamības krīžu identificēšanas datu mehānisms. Tomēr pētījumi arī norāda uz nepieciešamību izmantot datu kopas, lai atklātu kopsakarības, uz kuru pamata var attīstīt turpmākos modeļus. Īpaši tas attiecas uz lielo datu apjoma analītiku, izmantojot sarežģītus klasisko paņēmienu evolūcijas algoritmus, piemēram, statistiku, modeļa atpazīšanu, mākslīgo intelektu, mašīnmācīšanos u. c.

Akadēmiskie pētījumi norāda uz agrīnās brīdināšanas sistēmu divējādo sistēmisko iedabu – viena agrīnās brīdināšanas sistēma attiecas uz paša objekta rādītāju noteikšanu (rīki, modeļi, apakšsistēmas u. c.) un otra mijiedarbojas kā atbalsta sistēma pirmajai sistēmai, lai to iedarbinātu. Abās sistēmās mijiedarbojas gan politiskās, gan pilsoniskās, gan akadēmiskās, gan industriālās vides. Tikai mijiedarbojoties abām sistēmām, ir panākams efektīvs rezultāts. Nav pietiekami, ka tiek noteikti arvien efektīvāki rīki, modeļi un apakšsistēmas, lai spētu noteikt uzņēmumus, kuriem nepieciešamas preventīvas darbības, lai izvairītos no maksātnespējas. Tikpat **svarīgi ir radīt atbalsta sistēmu(-as), kas šos rīkus regulāri iedarbina**.

Līdzšinējie atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas pētījumi lielākoties ir bijuši daudz vairāk vērsti uz maksātnespējas juridiskā ietvara izpēti no juridiskā skatpunkta, pakārtoti un fragmentāri vērtējot uzņēmējdarbības vidi, kas tieši ietekmē uzņēmuma krīzes rašanās cēloņus.

Pilnīga un efektīva agrīnās brīdināšanas sistēma atbalsta četras galvenās funkcijas: **riska analīze, uzraudzība un brīdināšana; izplatīšana un komunikācija un reaģēšanas spēja.**

EK izvirza četras secīgas apakšnozares, kas veido finanšu grūtībās nonākuša uzņēmuma procesu, ņemot vērā tā visplašāko iespējamo nozīmi: sākot no brīža, kad uzņēmums ir radies, tā iespējamā brīdināšana, situācijas, kad rodas nopietnas finansiālas problēmas, līdz brīdim, kad uzņēmums beidzot tiek reorganizēts vai likvidēts, un pēc tam sekojošā uzņēmuma bankrota ietekme uz uzņēmēju. Tādējādi EK konceptuālais ietvars izvirza četras pamata sadaļas: (1) **profilakse** (agrīnās brīdināšanas sistēmas, atbalsta mehānismi), (2) **ārpustiesas** izlīgumi, (3) **procedūras tiesā** ar tām sekojošu pārstrukturizāciju vai uzņēmuma likvidāciju, (4) **uzņēmēja izturēšanās pret bankrotu un otrās iespējas nosacījumi** (likvidācija, darbības izbeigšana, atbrīvošanās no parādiem un citas sekas). Šai konceptuālajai pieejai, kā noskaidrots Pētījumā, arī piekrīt lielākā daļa Baltijas valstu un Polijas pārvaldes jomas ekspertu.

Izvērtējot vispiemērotāko potenciālo atbalstu uzņēmumiem krīzes situācijā, ir jāizdala arī atsevišķi tas, **kādu tipu krīzes piedzīvo uzņēmumi to dažādajos dzīvesciklos**. Pētījumi rāda, ka visi uzņēmumi periodiski pārdzīvo dažādas izcelsmes uzņēmuma dzīvescikla raisītas krīzes, un atkarībā no tā, kā tiek risinātas, tās var novest līdz finanšu grūtībām un tai sekojošai maksātnespējai. Katrai krīzei ir iespējami dažādi risinājumi, un **risinājumu lielā mērā determinē uzņēmuma vadītāja iekšējā spēja un enerģija tikt galā ar krīzi.** Šo akadēmisko secinājumu apstiprina organizāciju EWE, "Team-U", "Dyzo", "MKB Doorstart", "60 000 Rebonds" pieredzējušo mentoru un ekspertu paustais Pētījuma gaitā. Uzņēmējdarbības krīzes cēloņa aspekti jāņem vērā, izvērtējot piemērotāko atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas mehānismus katrā valstī.

EWE un citu sabiedrisko organizāciju, kuras ES dalībvalstīs sniedz atbalstu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, nevienā Pētījuma ietvaros veiktā padziļinātā intervijā netika pieminēts sadalījums – uzņēmums un uzņēmējs, paužot ekspertu praksē iegūtu atziņu, ka **mazā un vidējā uzņēmuma īpašnieks un/vai vadītājs un tā vīzija ir uzņēmuma pamatā, kas nosaka uzņēmuma virzību un tā spēju vai nespēju tikt galā ar krīzi.** Vairākkārt intervijās tika uzsvērts, ka finanšu grūtībās nonākuša uzņēmuma cīņu izcīna viens cilvēks vai maza cilvēku grupa – uzņēmuma īpašnieki un/vai valdes locekļi. 28 intervijās ar uzņēmējiem dažādās valstīs vienprātīgi tika pausts viedoklis, ka uzņēmējs, rodoties finanšu grūtībām, ir vientuļš un tābrīža krīzes smagums un atbildība ir jāiznes uzņēmējam – personībai, rodot sevī spēku tās atrisināt, vienalga, vai uzņēmums joprojām pastāv, vai ir likvidēts, bet palikusi parāda nasta.

EK ikgadējā ziņojumā par MVU 2018/2019 redzams, ka saskaņā ar otrās iespējas principu kopš 2011. gada ES ir pieņemtas vairāk nekā 110 politikas iniciatīvas, tostarp desmit 2018. gadā un 2019. gada pirmajā ceturksnī. **Otrās iespējas** un vienotā tirgus **principu veicināšanai ir veikts vismazākais reģistrētais apjoms politikas iniciatīvu laika posmā no 2011. gada līdz 2019. gadam. Q1.**

Joprojām lielākajā daļā ES dalībvalstu nav iespējams pabeigt juridisko maksātnespējas procesu gada laikā un trīs gadu laikā atbrīvot uzņēmumu no maksātnespējas procesa. Tāpat pusei ES dalībvalstu godprātīgiem uzņēmējiem pēc likvidācijas vai maksātnespējas paātrinātām procedūrām nav automātiskas atbrīvošanas no atbildības. Pēc maksātnespējas atjaunojošos uzņēmumus lielākajā daļā ES dalībvalstu parasti definē tāpat kā jaunuzņēmumus. Tomēr nedaudz vairāk nekā pusei ES dalībvalstu ir savlaicīgas brīdināšanas un palīdzības dienesta mehānismi, kas palīdz novērst uzņēmēju bankrotu.[4]

EK jaunā direktīva (ES) 2019/1023 par preventīvu pārstrukturēšanas sistēmu un otro iespēju,[5] kas pieņemta 2019. gada 20. jūnijā, nosaka noteikumus (21. pants), ka visām dalībvalstīm ir jānodrošina, lai uzņēmējiem ar pārlieku lieliem parādiem būtu pieeja vismaz vienai procedūrai, kas var novest pie viņu **parāda pilnīgas dzēšanas maksimāli trīs gadu laikā**. Tas atvieglo otro iespēju jaunam uzņēmējdarbības sākumam.

Direktīva paredz nozīmīgu maksātnespējas procesa pārstrukturizāciju, pārliekot svaru kausus no uzņēmuma likvidācijas procesa uz uzņēmuma pārstrukturizācijas procesu. **Tā ir fundamentāla atšķirība, kas pārvērš esošo maksātnespējas paradigmu no pieejas "ka labāk likvidēt" uz pieeju "kā labāk atjaunot"**.

Direktīva paredz konkrētas un detalizētas darbības, kuras ir jāveic posmos "Preventīvā pārstrukturizācija" un "Maksātnespēja". "Preventīvā pārstrukturizācija" ir jauns, līdz šim nereglamentēts posms, kuram paredzēta Regulas lielākā daļa direktīvu. Savukārt posma "Maksātnespēja" galvenie uzlabojumi ir saistīti ar sakārtotu un efektīvu procesu nodrošināšanu, kas maksimāli sinhronizēts starp ES dalībvalstīm.

Savukārt **agrīnās brīdināšanas daļai Direktīvā tiek veltīts tikai viens punkts**, nosakot, ka ES dalībvalstīm jāizstrādā **viens vai vairāki rīki**, **ar kuriem iespējams atklāt apstākļus**, kas varētu radīt maksātnespējas iespējamību. Šis apstāklis lielā mērā norāda uz Direktīvas primāro koncentrēšanos uz finanšu grūtībās nonākuša uzņēmuma pārstrukturizācijas vai likvidācijas juridiskā ietvara uzlabošanu, **sekundārā pozīcijā atstājot prevencijas atbalstošās iniciatīvas.** Jaunā Direktīva uzsver galvenokārt nepieciešamību atklāt apstākļus, tikmēr līdz šim pozitīvā ES organizāciju pieredze norāda uz mentoru atbalsta sniegšanu kā visefektīvāko instrumentu.

Pētījumā secināts, ka **agrīna finanšu grūtību konstatēšana nosaka izdošanos tikt galā ar krīzi**, un viens no nozīmīgajiem šķēršļiem ES dalībvalstīs ir uzņēmēju novēlota vēršanās pēc palīdzības, tomēr, kā liecina Pētījumā iegūtā informācija, **krīzes ir dažādas un viena no to spilgtākajām kopīgajām iezīmēm ir to negaidītība**.

[4] EK Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par preventīvas pārstrukturēšanas regulējumu, otro iespēju un pārstrukturēšanas, maksātnespējas un saistību dzēšanas procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem, 2016/0359 (COD).
[5] EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA (ES) 2019/1023 (2019. gada 20. jūnijs) par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2017/1132 (Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnespēju).

Lielu daļu uzņēmēju krīze pārsteidz nesagatavotu, kā tas bija Covid-19 gadījumā, vai kā pēkšņa darījuma zaudēšana personisku apstākļu dēļ, kas neparedz preventīvu iespēju to prognozēt.

Lai sasniegtu EK mērķi palielināt restrukturizēto uzņēmumu un otrās iespējas skaitu, ļoti svarīgi **maksātnespējas procesu skatīt ne tikai juridiskā ietvara robežu uzlabošanā, bet kā daļu no dinamiskās un kompleksās uzņēmējdarbības vides**, kas paredz cieši sadarboties gan juridiskā, gan uzņēmējdarbības vides atbalsta sektoru ekspertiem kā pētniecībā, tā politikas iniciatīvu izstrādē.

Atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ekosistēma nav viendabīga, tā ir kompleksa sistēma, kas sastāv gan no kompleksa juridiskā ietvara, gan kompleksas un dinamiskas uzņēmējdarbības vides, kuru ietekmē kā uzņēmuma iekšējie faktori un dzīvescikla krīzes, tā mainīgi ārējie apstākļi. Jo izteiktāk tas ir attiecināms uz Baltijas valstīm kā nelielām un ārējām ietekmēm tieši atvērtām ekonomikām.

Prevencijas sadaļa un pirmstiesas komponentes atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ekosistēmu ietvaros starptautiskā kontekstā starptautiskās politiskās vai nevalstiskās organizācijas regulāri neuzrauga un neanalizē. Arī OECD norāda uz nepilnīgu pašreizējo maksātnespējas procesu novērtējumu, kas pašlaik ir koncentrēts uz formālu procesa datu izejas novērtējumu gan Pasaules Bankas indeksa "Doing Business", gan EK novērtējumos. OECD vērš uzmanību uz trīs jomām, kur būtu nepieciešami uzlabojumi novērtējumam, – uzņēmēja personīgo izmaksu iekļaušana, prevencijas mehānismu atbalsta novērtējums un barjeras restrukturizācijai.

Baltijas valstu, Polijas, ES dalībvalstu, EK un Pasaules Bankas indeksa "Doing Business" pašreizējos maksātnespējas procesa mērījumus būtu jāuzlabo, gan ņemot vērā OECD norādes par produktivitātes komponentēm, gan iekļaujot katra paplašinātā maksātnespējas procesuālā soļa mērījumus un galvenos veiktspējas rādītājus.

Atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmas viens no būtiskākajiem veiktspējas indikatoriem pašlaik ir maksātnespējas process valstī. Pasaules Bankas indekss "Doing Business" (turpmāk tekstā arī – indekss "DB") pašlaik ir viens no respektablākajiem avotiem, lai kvalitatīvi un uzticami salīdzinātu grūtībās nonākušu uzņēmumu vides novērtējumu.

Atbilstoši indeksam "DB" maksātnespējas kopējais procesa ietvars visaugstāk ir novērtēts Polijā, salīdzinot savstarpēji starp Pētījuma mērķa valstīm – Baltijas valstīm un Poliju. Polijā maksātnespējas procesa spēks novērtēts ar 87,5% no maksimāli iespējamiem 100%, sekojot Igaunijai – 81,3%, Latvijai – 75% un Lietuvai 50%.

Arī to uzņēmumu procentuālais skaits, kuri maksātnespējas procesā pārstrukturizē darbību, salīdzinoši Polijā ir visaugstākais, proti, 65,6%. Baltijas valstis ievērojami atpaliek: Latvijā tie ir tikai 44,6%, Lietuvā – 43,4% un Igaunijā – 38,9% maksātnespējas procesā pārstrukturizē uzņēmumu.

Maksātnespējas process visilgāko laiku prasa Polijā un Lietuvā (trīs gadus), savukārt vismazāko laiku – Latvijā (1,5 gadus). Igaunijā maksātnespējas process ilgst 2,3 gadus, bet vidējais OECD augstu ienākumu valstu rādītājs ir 1,7 gadi. 2016. gada EK pētījumā par maksātnespējas procesiem ES[6] ir uzsvērta nepieciešamība samazināt maksātnespējas procesa laiku, jo pierādīts, ka īsāks periods maksātnespējas procesa izbeigšanai nodrošina lielāku iespēju uzņēmuma un uzņēmēja veiksmīgai otrajai iespējai.

Arī parāda atgūšanas likme Polijā ir vislielākā, proti, 60,9 centi no dolāra, tomēr tā nesasniedz OECD augstu ienākumu valstu līmeni – 70,2 centus no dolāra. Baltijas valstīs atguvuma likme visaugstākā ir Latvijā – 41,4 centi no dolāra, sekojot Lietuvai – ar 40,3 un Igaunijai – ar 36,1 centiem no dolāra. Maksātnespējas procesa izmaksas, kas mērītas vērtībā no īpašuma, vislielākās ir Polijā un Lietuvā, attiecīgi 15% no parādnieka īpašuma vērtības, savukārt vismazākās tās ir Igaunijā – 9%, un Latvijā – 10%.

[6] "Study on a new approach to business failure and insolvency Comparative legal analysis of the Member States' relevant provisions and practices". EUROPEAN COMMISSION Directorate-General for JUSTICE AND CONSUMERS.

Maksātnespējas procesa kvalitātes indekss visaugstākais ir Polijā, kur tas novērtēts ar 14 punktiem no 16. Otrs augstākais ir Igaunijā, kur tas novērtēts ar 13 punktiem, sekojot Latvijai ar 12 punktiem un Lietuvai ar 8 punktiem. OECD augsta ienākuma valstīs vidējais rādītājs ir 11,90 punkti. Polija, Igaunija un Latvija pārsniedz šo vidējo rādītāju.

EK ikgadēji veic MVU darbības pārskatu, kas ir viens no galvenajiem instrumentiem, ko EK izmanto, lai katru gadu uzraudzītu un novērtētu ES valstu progresu MVU vides novērtēšanai. MVU Eiropas Savienībā veido 99% no kopējo uzņēmumu skaita. Kompleksais MVU novērtējums nosaka to, ka starp Pētījuma mērķa valstīm – Baltijas valstīm un Polijas –, vienīgi Latvijas otrās iespējas sistēma ir ievirzījusies teritorijā, kas tiek novērtēta kā pozitīvs pašreizējais izpildījums un izaugsme laika posmā no 2008. gada līdz 2019. gadam, salīdzinot pret ES vidējo izaugsmi. Igaunijas otrās iespējas novērtējums ir novērtēts kā augsts aktuālais izpildījums, tomēr vēsturiskā progresa ziņā novērojama pasliktināšanās, salīdzinot ar ES vidējo rādītāju.

Polijai ir zems aktuālais otrās iespējas novērtējums, tomēr ir novērojama pozitīva izaugsme. Savukārt Lietuvai negatīvs novērtējums ir gan aktuālajam otrās iespējas sniegumam, gan vēsturiskajam progresam, salīdzinot ar vidējo ES progresu un aktuālo izaugsmi. Kopumā Pētījuma mērķa valstīm ir nozīmīgas iespējas uzlabot esošo otrās iespējas sniegumu pret vidējo ES.

Kopējais iekšējais Latvijas ekspertu (gan pārvaldes sektora, gan uzņēmēju) vērtējums norāda, ka atbalsts gan prevencijas jomā, gan tiesiskā ietvara jomā Latvijā ir vairāk nepilnīgs un uzņēmējdarbības saglabāšanu maz stimulējošs, nekā spēcīgs un uzņēmējdarbības saglabāšanu stimulējošs.

Savukārt Latvijas pārvaldes sektora eksperti atbalstu tiesiskajā ietvarā novērtē augstāk, uzskatot Latvijā sniegto atbalstu uzņēmējiem kā spēcīgāku un uzņēmējdarbības restrukturizācijas un/vai otrās iespējas sniegšanas stimulējošu, nekā nepilnīgu un maz stimulējošu.

Latvijā nozīmīgākie šķēršļi, kas rodas uzņēmumiem, kuri ir nonākuši finanšu grūtībās, ir šādi: (1) valsts zema uzticēšanās uzņēmējiem, (2) valsts un pašvaldības sniegto atbalsta pakalpojumu nepietiekama efektivitāte – pieejamo rīku, pakalpojumu, mehānismu, stimulu iedarbīguma līmenis un (3) to kvalitāte. Kā nozīmīgi šķērsli ir norādīti arī (1) ekonomiskā recesija, (2) informācijas par restrukturizācijas iespējām trūkums, (3) negodprātīga uzņēmēju attieksme pret maksātnespējas procesu, (4) negodprātīga sadarbības partnera rīcība, uzzinot, ka ir grūtības, (5) valsts un pašvaldības sniegto atbalsta pakalpojumu nepietiekams skaits – pieejamo atbalsta rīku, pakalpojumu, mehānismu, stimulu u. c. trūkums un (6) grūti pieejamais riska kapitāls grūtībās nonākušam uzņēmumam.

Faktori, kuri nozīmīgi ietekmē Latvijas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ieviešanu valstī, ir šādi: (1) politiskās gribas – tiesiskās un ekonomiskās saskaņotības trūkums, (2) ekonomikas stagnācija un recesija, (3) uzņēmēju neticība atbalsta sistēmas efektivitātei, (4) zemas uzņēmēju kompetences par uzņēmējdarbības krīzes preventīvām darbībām (t. s. finanšu lietpratība, krīzes vadība u. c.), (5) korupcijas līmenis valstī, (6) sadarbības partneru nevienlīdzīga attieksme pret restrukturizācijas procesiem, (7) politiskā regulējuma stabilitāte, (8) ēnu ekonomikas īpatsvars valstī, (9) nepietiekams finansējums dalībai atbalstam no uzņēmēju puses, (10) uzņēmējiem grūti pieejams riska kapitāls, (11) maza pieredze un kompetences trūkums atbalsta ieviešanai pārvaldes un pilsoniskās atbalsta sabiedrības pusē – grūtības nodrošināt sistēmas efektivitāti un (12) sabiedrības neticība, ka neveiksmes uzņēmējdarbībā ir godprātīgas rīcības rezultāts.

Kopējais iekšējais Igaunijas ekspertu vērtējums norāda, ka atbalsts prevencijas jomā Igaunijā ir drīzāk nepilnīgs un uzņēmējdarbības saglabāšanu maz stimulējošs nekā spēcīgs un uzņēmējdarbības saglabāšanu stimulējošs, savukārt maksātnespējas procesi Igaunijas tiesiskajā ietvarā tiek novērtēti augstāk, uzskatot sniegto atbalstu kā drīzāk spēcīgu un uzņēmējdarbības restrukturizācijas un/vai otrās iespējas sniegšanas stimulējošu, nevis nepilnīgu un maz stimulējošu.

Igaunijas pārvaldes jomas eksperti norāda, ka galvenais maksātnespējas iemesls ir nepietiekamās vadītāju zināšanas un prasmes. Kā nozīmīgākos šķēršļus norāda uzņēmēju novēlotu reakciju atbalsta meklēšanai, sekojot

ekonomiskajai recesijai un grūti pieejamam finanšu kapitālam. Eksperti norāda arī atbalsta pakalpojumu skaita trūkumu, to efektivitāti un uzņēmēju informētību par tiem.

Nozīmīgākie faktori, kuri ietekmē Igaunijas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ieviešanu valstī, ir šādi: (1) nepilnīgs maksātnespējas tiesiskais regulējums – šaurs skatījums uz atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas procesu tikai no juridiskās puses, neietverot prevencijas nodrošināšanu kā integrētu atbalsta sistēmu gan tiesiskās, gan ekonomiskās atbalsta shēmās, (2) reģionālā atbalsta regulējums, kas neparedz atbalsta programmas grūtībās nonākušiem uzņēmējiem un (3) reģionālā atbalsta neesība grūtībās nonākušiem uzņēmumiem.

Līdzīgi kā Latvijā, arī Igaunijā sabiedrības un uzņēmēju attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā ir novērtētakā drīzāk nelabvēlīga, nevis labvēlīga. Savukārt valsts un pašvaldības attieksme ir novērtēta kā drīzāk labvēlīga, nevis nelabvēlīga, kas rada piemērotus priekšnosacījumus, lai nepieciešamie atbalsta mehānismi tiktu ieviesti.

Ekspertu vērtējumā Lietuvas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas pašreizējais atbalsts gan prevencijas jomā, gan tiesiskā ietvara jomā ir drīzāk nepilnīgs un uzņēmējdarbības saglabāšanu maz stimulējošs, nevis spēcīgs un uzņēmējdarbības saglabāšanu stimulējošs.

Nozīmīgākie šķēršļi, kas rodas uzņēmējiem, kuri nonākuši finanšu grūtībās Lietuvā, ir šādi: (1) ekonomiskā stagnācija vai recesija, (2) grūti pieejamais riska kapitāls grūtībās nonākušam uzņēmumam, (3) negatīva sabiedrības attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā, (4) nepieciešamais laiks tiesiskajiem maksātnespējas procesiem un (5) maksātnespējas administratoru izmaksas.

Līdzīgi kā Latvijā un Igaunijā, Lietuvā visnozīmīgākie šķēršļi saistīti ar ekonomisko recesiju un finanšu kapitāla trūkumu. Atšķirībā no kaimiņvalstīm Lietuvā kā nozīmīgs šķērslis ir novērtēta negatīvā sabiedrības attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā.

Nozīmīgākie faktori, kuri ietekmē Lietuvas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ieviešanu valstī, ir šādi: (1) ekonomiskā stagnācija un recesija, (2) nepietiekams finansējums atbalstam no nevalstiskajām organizācijām un (3) uzņēmējiem grūti pieejams riska kapitāls.

Baltijas valstu vienojošais faktoru ietekmes un šķēršļu kopsaucējs ir saistīts ar spēcīgu ietekmi no nelabvēlīgas ārējās ekonomiskās vides un nepietiekamu finansējumu.

Lietuvā zemāk nekā citās kaimiņvalstīs Baltijā novērtēta Lietuvas valsts un pašvaldību politikas attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā – tā drīzāk ir nelabvēlīga, nevis labvēlīga. Arī pašu uzņēmēju attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā ir vērtēta kā drīzāk nelabvēlīga, nevis labvēlīga. Savukārt sabiedrības attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā novērtēta kā drīzāk labvēlīga, nevis nelabvēlīga.

Lietuvas uzņēmēji norāda uz līdzīgām problēmām kā Igaunijas un Latvijas uzņēmēji, uzsverot aizvērtās atbalsta durvis pie vismazākajiem nodokļu parādiem (< 50 EUR), vienatnes sajūtu cīņā par uzņēmuma izdzīvošanu un ārkārtas stresa stāvokli, kas rada nozīmīgu produktivitātes kritumu laikā, kad tas visvairāk nepieciešams. Uzņēmēji vairākkārti uzsvēra atbalsta pleca trūkumu un faktu, ka uzņēmēju asociācijas, tirdzniecības kameras, biedrības un citas vienojošas organizācijas ir vērstas uz panākumiem un izaugsmi, bet uzņēmums, kurš piedzīvo finanšu grūtības, nerod atsaucību un atbalstu.

Lietuvā ir pieejama plaša uzņēmējdarbības atbalsta ekosistēma, bet, uzņēmumam esot finanšu grūtībās un nodokļu parāda zonā, tā ir aizvērta. Esošā atbalsta sistēma ir orientēta uz jaunuzņēmumu un/vai tādu uzņēmumu izaugsmi, kuri atrodas šajā stadijā.

Atšķirībā no Baltijas valstīm Polijas eksperti Polijā pastāvošo atbalstu gan prevencijas, gan atbalsta maksātnespējas tiesiskā ietvara posmā novērtēja atzinīgi kā uzņēmējdarbību veicinošu un tas lielā mērā izskaidrojams ar organizācijas "Early Warning Poland" darbību Polijā. Polijas eksperti norāda, ka esošā sistēma

ir spēcīga maksātnespējas likumiskajā ietvarā, bet ir vēl uzlabojama, atbalstot uzņēmējus finanšu grūtību periodā.

Līdzīgi kā Baltijā, Polijā nozīmīgākie šķēršļi ir šādi: (1) grūti pieejams riska kapitāls grūtībās nonākušam uzņēmumam un (2) vēla uzņēmēju reakcija atbalsta meklēšanā. Polijā kā citi būtiskākie šķēršļi norādīti arī (3) banku nevienlīdzīga attieksme, (4) negatīva sabiedrības attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā un (5) pašu uzņēmēju negatīva attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā. Kā izteikti nozīmīgs papildu šķērslis tika norādīta Covid-19 pandēmija un no tās izrietošā ekonomiskā recesija.

Nozīmīgākie faktori, kuri ietekmē Polijas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ieviešanu valstī, ir šādi: (1) nepietiekams finansējums dalībai atbalstam no uzņēmēju puses, (2) zemas uzņēmēju kompetences par uzņēmējdarbības krīzes preventīvām darbībām (t. sk. finanšu lietpratība, krīzes vadība u. c.) un (3) lielas uzņēmēju bailes atzīt nespēju tikt galā ar krīzi uzņēmumā.

Polijas eksperti, līdzīgi kā Igaunijas eksperti, norāda uz zemām uzņēmēju kompetencēm attiecībā uz uzņēmējdarbības krīzes preventīvajām darbībām (t. sk. finanšu lietpratība, krīzes vadība u. c.) un lielām uzņēmēju bailēm atzīt nespēju tikt galā ar krīzi uzņēmumā.

Polijas eksperti sabiedrības attieksmi pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā Polijā vērtē kā drīzāk labvēlīgu, nevis nelabvēlīgu.

Polijas eksperti norāda uz veiksmīgo organizācijas "Early Warning Poland" darbību, novērtējot to ar visaugstāko atzīmi, un Polijas Ekonomikas ministrija plāno to paplašināt, izveidojot reģionālo tīklu.

Pētījumā intervētie Polijas uzņēmēji, kuru uzņēmumiem bija radušās finanšu grūtības, minēja, ka viņu uzņēmumu veiksmīgā darbība pašlaik ir iespējama, lielā mērā pateicoties tieši organizācijas "Early Warning Poland" mentoru atbalstam.

Pētījumā konstatēta nozīmīgā atšķirība starp Polijas un Baltijas uzņēmējiem, proti, Polijas uzņēmēji ir pateicīgi organizācijas "Early Warning Poland" sniegtajam atbalstam un paši vēlas iesaistīties vai jau iesaistās tālākajā atbalsta sniegšanā. Baltijas uzņēmējiem ir negatīva pieredze saistībā ar piedzīvoto krīzi un saglabājies intensīvs emocionāls rūgtums attiecībā uz iegūto pieredzi.

ES valstīs uzņēmēji, kuri ir saņēmuši atbalstu un veiksmīgi pārvarējuši savu uzņēmumu krīzi, sniegto psiholoģisko atbalstu novērtē nozīmīgi augstāk nekā konkrēto analītisko instrumentu un/vai mehānismu izmantošanu. Visbiežāk uzņēmēju minētā atbalsta proporcija ir 80% psiholoģiskā atbalsta saņemšanai un 20% tehniskajam atbalstam. Tas zināmā mērā izskaidrojams ar uzņēmēju augsto stresa līmeni krīzes situācijā un produktivitātes zudumu krīzes un stresa apstākļos.

Atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ekosistēma Baltijas valstīs un Polijā ir atšķirīga. Atšķirībā no Baltijas valstīm Polijā gan pārvades jomas eksperti, gan uzņēmēji pastāvošo atbalstu prevencijas un atbalsta maksātnespējas tiesiskā ietvara posmos novērtē kā uzņēmējdarbību veicinošu. Ar šādu vērtējumu lielā mērā izskaidrojama organizācijas "Early Warning Poland" izteikti veiksmīgā darbība Polijā, kas uzņēmējus atbalsta tieši maksātnespējas prevencijas posmā un sniedz mentoringa pakalpojumus maksātnespējas tiesiskā ietvara posmā, ja tas ir nepieciešams.

Arī Baltijas valstīs pastāv dažādi (atšķirīgi no EWE pieejas) atbalsta instrumenti finanšu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, piemēram, izglītojoši pasākumi par maksātnespējas procesu, valsts nodokļu maksātāju reitingu sistēma, kredītu reģistra pieejamā informācija, vadlīnijas ārpustiesas vienošanās gadījumos, iespēja anonimizēti vērsties maksātnespējas atbalsta organizācijās pēc atbalsta, tiesiskās un ārpustiesas aizsardzības process, konsultācijas uzņēmējdarbības atbalsta organizācijās, konsultāciju iespējas apgabalu attīstības centros, lauku attīstības atbalsta fondos, kā arī konsultācijas biznesa konsultāciju uzņēmumos.

Pētījumā intervētie uzņēmēji Baltijā fragmentāri novērtēja Baltijas valstu institūciju sniegto atbalstu laika posmā, kad uzņēmējs (uzņēmums) bija nonācis finanšu grūtībās. Savukārt Polijas uzņēmēji ļoti atzinīgi

novērtēja organizācijas "Early Warning Poland" atbalstu, kas, uzņēmējus citējot, ir pasargājusi viņu uzņēmumus no likvidācijas.

Baltijā atbalsta instrumenti uzņēmumiem, kas nonākuši finanšu grūtībās, ir vairāk analītiski, nevis mentora atbalstā orientēti, un tas iezīmē būtiskāko atšķirību starp Poliju un Baltijas valstīm. Pētījumā viens no intervētajiem finanšu grūtībās nonākušajiem uzņēmumiem atradās jaunuzņēmuma inkubācijas programmā un, atšķirībā no pārējiem Baltijas uzņēmējiem, pauda atzinīgu novērtējumu atbalstam, kuru uzņēmums pašlaik saņem galvenokārt tāpēc, ka atbalsts bija mentora un kontaktu tīkla pakalpojumi, kurus piedāvā inkubatora vide.

Kopumā uzņēmēji norādīja, ka visās Baltijas valstīs uzņēmējdarbības videi ir intensīvs un pozitīvi stimulējošs atbalsts, tomēr uzņēmumam, kurš nonācis finanšu grūtībās, tas nav pieejams, ja uzņēmumam ir kaut niecīgs nodokļu parāds (sākot no 50 EUR). Līdz ar to tika ieskicēts kopīgs Baltijas problēmas naratīvs – aizslēgtas atbalsta durvis laikā, kad uzņēmumam tas visvairāk nepieciešams un uzņēmējs sastopas ar holistisku problēmu stigmu, kurā, kā norādīja pilnīgi visi Pētījumā iesaistītie uzņēmēji, uzņēmējam finanšu grūtību posmā rodas ne vien ar uzņēmuma, bet arī ar saistītām privātās dzīves krīzes problēmām, kas noved pie nozīmīga produktivitātes krituma (līdz pat 90%), kas vēl vairāk iegrūž uzņēmumu finanšu un problēmu stigmā.

Latvijā, atšķirībā no Lietuvas un Igaunijas, papildus iezīmējās viedokļu nevienprātība starp pārvaldi (atbalsta nodrošinātāju) un uzņēmējiem (atbalsta saņēmēju). Šāda viedokļu atšķirība starp pārvaldi un industriju nākotnē var veicināt komunikācijas un atgriezeniskās saites plaisu uzņēmēju un valsts institūciju vidū, bet no tā būtu vēlams preventīvi izvairīties.

Izlīdzināti Baltijas valstīs un Polijā nozīmīgākie šķēršļi, kas rodas uzņēmējiem, kuri nonākuši finanšu grūtībās, ir šādi: (1) informācijas par restrukturizācijas iespējām trūkums, (2) valsts un pašvaldības sniegto atbalsta pakalpojumu nepietiekama efektivitāte – pieejamo rīku, pakalpojumu, mehānismu, stimulu iedarbīguma līmenis, (3) valsts un pašvaldības sniegto atbalsta pakalpojumu nepietiekams skaits – pieejamo atbalsta rīku, pakalpojumu, mehānismu, stimulu u. c. trūkums, (4) ekonomiskā stagnācija vai recesija, negodprātīga sadarbības partnera rīcība, uzzinot, ka ir grūtības, un grūti pieejamais riska kapitāls grūtībās nonākušam uzņēmumam.

Papildus kā nozīmīgs šķērslis ir īpaši Polijas un Igaunijas ekspertu uzsvērtā novēlotā uzņēmēju reakcija atbalsta meklēšanai.

Kopumā Baltijas valstīs un Polijā sabiedrības attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā ir vērtēta drīzāk kā nelabvēlīga, nevis labvēlīga. Savukārt valsts un pašvaldību politikas attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā ir drīzāk labvēlīga, nevis nelabvēlīga.

Visnegatīvāk novērtētā ir Baltijas valstu un Polijas uzņēmēju pašattieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā, kas norāda, ka attieksme pret neveiksmi uzņēmējdarbībā ir drīzāk nelabvēlīga, nevis labvēlīga, un kas iezīmē visās valstīs nepieciešamo uzņēmējdarbības attieksmes pret neveiksmēm pārorientāciju no bloķējošas pieredzes uz tādu pieredzi, kas nodrošina veiksmīgu uzņēmējdarbību nākotnē.

ES ir vairākas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas organizācijas. Viena no visplašākajām ir EWE, kura darbojas vairākās valstīs, tai skaitā Polijā. EWE izmanto EK un OECD definēto atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas konceptuālo ietvaru.

Teorētiski pēc definētā modeļa un nosaukuma EWE darbība paredz atbalstu agrīnās brīdināšanas posmā, brīdinot uzņēmumu pirms finansiālo grūtību sākšanās. Tomēr, kā liecina Pētījumā veiktās intervijas ar uzņēmējiem un atbalsta organizāciju ekspertiem, organizācijas darbība ir daudz plašāka un prioritāri tā sniedz atbalstu uzņēmumiem finanšu krīzes situācijā, palīdzot to atrisināt. Plašākā darbības izpratnē tā sniedz atbalstu uzņēmumam vai uzņēmējam visā finanšu grūtību ciklā, sākot no pirmajām finanšu grūtību pazīmēm līdz jauna uzņēmuma dibināšanai un izaugsmes nodrošināšanai, ja gadījumā iepriekšējais uzņēmums ir likvidēts procesa laikā.

Kopumā visas aplūkotās atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas organizācijas piedāvā konsultatīvu atbalstu uzņēmējam, kam uzņēmumā radušās jebkāda veida finanšu grūtības. Atbalsta organizācijas ir kā trūkstošais posms starp ekspertiem un speciālistiem, kas uzņēmējam krīzes, pirmskrīzes vai pēckrīzes situācijā profesionāli palīdz sastādīt optimālāko izaugsmes ceļa karti.

Nepieciešamība pēc šāda atbalsta rodas vairāku situācijai specifisku aspektu dēļ:

1) finanšu grūtībās esošs uzņēmējs atrodas augstā stresa situācijā, kur nepieciešama ātra rīcība, kas rada papildu stresu;
2) uzņēmējs darbojas ārpus savas zināšanu kompetences zonas, kas jau saistīta ar juridiskiem aspektiem;
3) uzņēmējam finanšu krīzes situācijā nav pieejami finanšu līdzekļi biznesa un juridiskajiem konsultantiem;
4) uzņēmējs nereti jau atrodas nodokļu parāda zonā, kas vēl vairāk aizslēdz durvis pieejamam potenciālam atbalstam un/vai iespējamai izaugsmei.

Šie specifiskie situācijas apstākļi ārkārtīgi spēcīgi ietekmē uzņēmēju un viņa spēju produktīvi rīkoties krīzes laikā, kad ātra un konstruktīva rīcība ir izšķiroša, lai rastu krīzes risinājumu.

Nereti uzņēmējiem arī nav iepriekšējas pieredzes krīzes vadībā. Pētījumā aptaujātie uzņēmēji, kuri jau iepriekš bija piedzīvojuši krīzes, norādīja, ka iepriekšējā pieredze viņiem palīdzējusi konstruktīvi risināt situāciju un būt daudz labāk sagatavotiem. Savukārt uzņēmēji, kuri krīzes situācijā nokļuva pirmo reizi, ziņoja par ārkārtīgi augstu stresu un nosacītu darbības paralīzi un stigmu.

Pētījumā konstatēto ES atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas atbalsta organizāciju pakalpojumu skaits ir ļoti plašs un finanšu pirmskrīzes, krīzes un pēckrīzes dažādās situācijas visaptverošs, sākot no pavisam agrīnas brīdināšanas, kad uzņēmumam krīzes vēl nav, bet ir stagnējoša darbība, līdz uzņēmēja atbalstam, kad uzņēmējs pēc bankrota plāno vai ir uzsācis citu uzņēmējdarbību.

Dažām ES atbalsta organizācijām ir savs īpašais atbalsta fokuss. Piemēram, "MKB Doorstart" izteikti veiksmīgi sadarbojas ar bankām un spēj uzņēmējiem ne tikai palīdzēt krīzes epicentrā, bet arī ļoti agrīnā stadijā, kad uzņēmumam nav vēl tiešu finanšu grūtību, taču banka norāda uz agrīnām riska pazīmēm. Savukārt Francijas "60 000 Rebonds" atbalsta uzņēmējus pēcbankrota situācijās, palīdzot atjaunot pašapziņu un uzsākt jaunu biznesu.

Lielākā daļa ES atbalsta organizāciju ekspertu norāda, ka darbība būtu jāpaplašina, īpaši vairāk koncentrējoties uz prevenciju, agrīnu brīdināšanu, uzņēmēju kapacitātes stiprināšanu, tā panākot, ka uzņēmēji laikus vēršas pēc atbalsta, jo laiks krīzes situācijā, kā to uzsver pilnīgi visi atbalsta organizāciju eksperti, ir noteicošā komponente tam, cik veiksmīgi uzņēmumam izdosies atrisināt krīzi. Biežākais iemesls, kāpēc tas netiek darīts, ir organizācijai limitēti pieejamie finanšu līdzekļi un liels pieprasījums pēc atbalsta organizācijas pakalpojumiem uzņēmumam akūtās finanšu krīzes situācijā, kas organizācijas darbībai liek koncentrēt pieejamos resursus uz "šeit un tagad" krīzes situācijas risināšanu. Pastāv varbūtība, ka akūto gadījumu risināšanas prioritāte ir bijusi vairāk izteikta Pētījuma tapšanas laikā Covid-19 krīzes uzņēmumiem radīto satricinājumu dēļ.

Visām atbalsta organizācijām ir vairāk kopējā, nevis atšķirīgā, un pati nozīmīgākā komponente, kuru uzsver visas organizācijas, ir spējīgu, zinošu, profesionāli apmācīta konsultantu un mentoru klātesamība. Organizācijas uzsver, cik ļoti svarīga ir uzņēmuma uzticēšanās organizācijai un mentoram, un tas, lai uzņēmējam tiktu garantēta konfidencialitāte un anonimitāte. Ļoti svarīgi, lai mentoram, kurš atbalsta uzņēmēju, būtu uzņēmējdarbības, tai skaitā krīzes vadības, pieredze.

Dažas organizācijas tiek finansētas no valsts un ES attīstības fondu atbalsta, dažas darbojas kā dalītā finansējuma organizācijas, kur daļa budžeta tiek piešķirta no ziedojumiem, valsts vai pašvaldības, ES attīstības fondiem, bet daļa finansējuma tiek iegūta no sniegtajiem pakalpojumiem un/vai atbalsta programmām. Dažas organizācijas papildu ienākumus gūst, sadarbojoties ar citām institūcijām, kurām sniedz apkopotu ekspertīzi. Viens no

visprogresīvākajiem finansēšanas modeļiem ir organizācijai "Team U", kur papildus ziedojumiem un ieņēmumiem no sniegtajiem pakalpojumiem organizācija darbojas kā riska kapitāls atbalstāmajiem uzņēmumiem un spēj no šīs darbības iegūt papildu līdzekļus.

Attiecībā uz organizācijas darba kvalitāti pilnīgi visi Pētījumā uzrunātie uzņēmēji, kuri bija saņēmuši atbalsta organizāciju atbalstu, pauda visaugstāko novērtējumu un pateicību par sniegto atbalstu, nereti norādot, ka organizācija palīdzējusi viņiem izglābt savu uzņēmumu, līdz ar to šajā Pētījumā netika identificētas galīgā rezultāta kvalitātes atšķirības individuālā līmenī starp organizācijām.

Runājot par atbalsta darba organizēšanu, visām atbalsta organizācijām ir izveidota sava unikāla, metodoloģijā balstīta pieeja, kas, vērtējot pēc galīgā rezultāta – sniegtā atbalsta uzņēmējiem, ir efektīva. Lai detalizēti izvērtētu organizāciju piedāvāto instrumentāriju un pieeju, nepieciešams padziļināts pētījums, detalizēti vērtējot arī statistiski reprezentablu uzņēmēju kopu katrā valstī, kuriem ir sniegts atbalsts, un definējot vienotus, salīdzināmus mērījumus. Īpaši tas būtu nozīmīgi attiecībā uz agrīno brīdināšanas posmu, kas, kā norāda Pētījumā veiktais teorētiskais apskats, ir komplekss un neviennozīmīgi vērtējams process arī akadēmiski. Līdzīgi ir ar mentoringa atbalsta aktivitātēm, kur pastāv ļoti daudz pieeju un konceptu.

Kā norāda pētījumi un EWE un citu līdzīgu organizāciju prakse, uzņēmēji agrīnā posmā nepieprasa palīdzību. Divi papildu faktori to pastiprina: risks, ka viņi zaudēs kontroli pār savu biznesu, ja meklēs finansiālu vienošanos ar kreditoriem, un vēl svarīgāk – psiholoģiskā trauma, atzīstot sakāvi.

Ekonomiski visoptimālāk darbojas organizācija "Team U", gadā vidēji palīdzot 4800 uzņēmumiem un uzņēmējiem ar viszemākajām izmaksām uz vienu atbalsta kontaktu.

Vācijas atbalsta organizācija "Team U" izmanto modernajā klientu attiecību vadībā aprobēto modeli CRM, kas, iespējams, ir viena no atslēgas komponentēm bez citām efektivitātes pieejām ekonomiski visoptimālākā atbalsta modeļa radīšanai salīdzinoši starp citām ES organizācijām.

Nozīmīgs ietekmējošs faktors ne tikai Baltijas valstīs un Polijā, bet arī visā ES ir sabiedrības negatīvā attieksme pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā. Secināts, ka ir veicamas darbības sabiedrības attieksmes maiņai attiecībā pret neveiksmēm uzņēmējdarbībā, kas ir fundamentāli svarīgi atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas atbalsta sistēmas izveides kontekstā.

Baltijas valstīs pēc iespējas ātrāk ir jāievieš atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas veicināšanas organizācija. Pētījuma ietvaros sarunās ar uzņēmējiem ir gūti spilgti apliecinājumi par šādas atbalsta organizācijas nepieciešamībai.

Pētījumā nav identificēti nozīmīgi šķērsli, lai Baltijas valstīs kāds no ES pastāvošajiem modeļiem nedarbotos, īpaši ņemot vērā EW Polija veiksmīgo pilotprojektu, kurā tika izmantoti EWE pamatprincipi un apstākļi, ka faktiski jau Pētījuma laikā "Team U" atbalsta modelis darbojās attiecībā uz Igaunijas uzņēmēju.

Baltijas valstu topošajām organizācijām būtu jāizvērtē iespējas adaptēt modeli, kurš jau tagad sniedz maksimāli plašu atbalstu, ņemot vērā agrīno brīdināšanu tās pamatbūtībā, kā arī plašu atbalstu, tostarp grupu atbalstu, uzņēmējam pēc bankrota jaunas uzņēmējdarbības uzsākšanai. Pašlaik viens no vispilnveidotākajiem un plašākajiem atbalsta modeļiem ir organizācijai "Team U".

Baltijas valstīm un Polijai būtu rūpīgi jāizvērtē iespējas finansējumu atbalsta organizācijas izveidei un darbībai iegūt ne tikai no valsts un ES mērķa fondu budžetiem, bet arī izmantot citus iespējamos finansējumus, pamatojoties uz citu ES atbalsta organizāciju veiksmīgajiem piemēriem. Piesaistot budžetu papildus valsts un ES fondu dotācijām, būtu iespējams sniegt plašāku atbalstu, kas pašlaik ir viens no ES galvenajiem atbalsta organizāciju izaicinājumiem.

Baltijas valstīm, mācoties no Polijas labās prakses un ES valstu atbalsta organizāciju pieredzes, būtu jau sākotnēji organizācijas darbībā jāparedz resursi sabiedriskām attiecībām un reklāmas komunikācijai, informējot uzņēmējus par iespēju saņemt atbalstu.

Baltijas valstīm un Polijai būtu jāapsver iespējas atbalsta organizācijās ieviest modernās klientu vadības instrumentus un sistēmas, piemēram, CRM un vai citus, kas palīdz nodrošināt organizācijas ekonomisko produktivitāti, iedvesmojoties no labās prakses pārneses organizācijas "Team U" darbības.

Pētījumā nav identificēti iemesli, lai Baltijas valstis veidotu savu jaunu, unikālu atbalsta modeli, jo pieejamie ES jau pastāvošie un vairāku gadu garumā pilnveidotie atbalsta modeļi, kā secināts Pētījumā, ir efektīvi un iedarbīgi.

Pētījumā identificēts, ka jaunveidojamai atbalsta organizācijai vajadzētu būt darbībā nesaistītai ar valsts institūcijām – tai jābūt neitrālai, neatkarīgai, uzticamai un datu anonīmai, ņemot vērā ES organizāciju labās prakses.

Tādējādi rekomendējamā jaunveidojamā atbalsta organizācija Baltijā iezīmējas ar šādām kvalitātēm: (1) dalīta finansējuma organizācija, kas ideālā gadījumā pati spēj piesaistīt daļēju finansējumu, (2) augstas reputācijas organizācija ar augstas reputācijas līderi, konsultantu, brīvprātīgo mentoru un ekspertu kopsadarbības modeļa organizācijai, (3) plašas un augstvērtīgas sabiedrisko attiecību komunikācijas organizācija, kas nodrošina organizācijai plašu atpazīstamību un palīdz mainīt sabiedrībā viedokli attiecībā uz neveiksmēm uzņēmējdarbībā, (4) balstīta uz produktīva un kvalitatīva klientu attiecības vadības modeļa(-iem), kas palīdz organizācijai efektivizēt savu darbību, (5) spēcīga un aprobēta konsultantu un mentoru apmācības programma, (6) pilna maksātnespējas procesa cikla atbalsta organizācija, ietverot atbalsta pakalpojumus gan agrīnās brīdināšanas, gan pēcbankrota situācijā, (7) augstākā mērā diskrēta, neitrāla un konfidenciāla pret potenciāli represējošām valsts institūcijām, (8) plašs sadarbības tīkls ar bankām, valsts iestādēm un citām organizācijām, kuras meklē risinājumu klientiem parādu problēmu risināšanai, (9) balstīta ES atbalsta organizāciju labākās prakses modelī.

Lai agrīnās brīdināšanas sistēma būtu efektīva, tai aktīvi jāiesaista riska grupas, jāveicina sabiedrības izglītošana un izpratne par riskiem, efektīvi jāizplata brīdinājumi, kā arī jānodrošina nemitīga uzraudzība. Pilnīgai un efektīvai agrīnās brīdināšanas sistēmas organizācijai jāveic četras galvenās funkcijas: riska analīze, uzraudzība un brīdināšana, izplatīšana un komunikācija un reaģēšanas spēja, kas ietver atbalstu.

Pašlaik ir pāragri atbalsta svaru kausus pārvirzīt tikai mākslīgā intelekta diagnostikas jomā, jo līdz šim nedz teorētiskajos pētījumos, nedz praksē nav identificēts augstas ticamības krīžu identificēšanas datu mehānisms. ES atbalsta organizāciju esošā labākā prakse, kā arī citi neskaitāmi akadēmiskie pētījumi norāda uz personības, kura vada uzņēmumu, pirmkārt, iracionalitāti un, otrkārt, tās nozīmīgo izšķirošo lomu spējā atrisināt (vai neatrisināt) ar uzņēmumu saistīto krīzi. ES atbalsta organizāciju labākā prakse liecina, ka kombinēts atbalsta modelis, kurā sabalansēts gan psiholoģiskais, gan datu analīzes, gan tīklošanas un sadarbības atbalsta modelis ir pašlaik zināmais efektīvākais veids, kā sniegt atbalstu potenciālam vai krīzē esošam uzņēmējam / uzņēmumam.

Lai izdotos produktīvi un efektīvi ieviest atbalsta, agrīnās brīdināšana un otrās iespējas sistēmas Baltijas valstīs un pilnveidot Polijas un citu ES dalībvalstu atbalstu, rekomendējams EK un dalībvalstīm vienoties par vienotu nepārprotama atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas definīciju, tās elementiem un izmērāmajiem lielumiem.

Rekomendēts Baltijas valstīs pēc iespējas ātrāk ieviest agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas atbalsta organizāciju. Pētījuma ietvaros sarunās ar uzņēmējiem ir gūti spilgti apliecinājumi šādas atbalsta organizācijas akūtai nepieciešamībai.

Baltijas valstīm rekomendēts detalizēti izvērtēt iespējas ieviest atbalsta sistēmu EWE un/vai "TEAM U" atbalsta modeļus. "TEAM U" modelis ir ekonomiski visoptimālākais un pakalpojumu ziņā vispilnveidotākais no pašlaik

pieejamiem ES atbalsta modeļiem. Rekomendēts veikt abu modeļu darbības un ekonomisko ieguvumu detalizētus projektīvus salīdzinājumus, izstrādājot Baltijas valstu atbalsta organizācijas pamatprincipus.

Baltijas valstu un Polijas Ekonomikas ministrijām rekomendēts rūpīgi izvērtēt iespējas finansējumu atbalsta organizācijas izveidei un darbībai iegūt ne tikai no valsts un ES mērķa fondu budžetiem, bet arī izmantot citus iespējamos finansējumus, pamatojoties uz citu ES atbalsta organizāciju veiksmīgajiem piemēriem. Piesaistot budžetu papildus valsts un ES fondu dotācijām, būtu iespējams sniegt plašāku atbalstu, kas pašlaik ir viens no ES galvenajiem atbalsta organizāciju izaicinājumiem.

Baltijas valstīm, mācoties no Polijas labās prakses un ES valstu atbalsta organizāciju pieredzes, rekomendēts jau sākotnēji atbalsta organizācijas darbībā paredzēt resursus sabiedriskām attiecībām un reklāmas komunikācijai, informējot uzņēmējus par iespēju saņemt atbalstu.

Baltijas valstīm un Polijai rekomendēts apsvērt iespējas atbalsta organizācijās ieviest modernās klientu vadības instrumentus un sistēmas, piemēram, CRM un vai citus, kas palīdz nodrošināt organizācijas ekonomisko produktivitāti, pamatojoties uz atbalsta organizācijas "Team U" darbības labās prakses pārneses iespējām.

Baltijas valstīm nav rekomendēts veidot savu jaunu, unikālu atbalsta modeli, jo pieejamie ES jau pastāvošie un vairāku gadu garumā pilnveidotie atbalsta modeļi, kā secināts gan Pētījumā, gan pētījuma lauka ietvaros, ir efektīvi un iedarbīgi.

Baltijas valstu jaunizveidojamajai atbalsta organizācijai rekomendēts būt darbībā nesaistītai ar valsts institūcijām. Kā secināts Pētījumā, lai būtu efektīva, tai jābūt neitrālai, neatkarīgai, uzticamai un datu anonīmai.

Lai agrīnās brīdināšanas sistēma Baltijas valstīs būtu efektīva, rekomendēts Baltijas atbalsta organizācijai jau sākotnēji nodrošināt četras galvenās atbalsta funkcijas: riska analīzi, uzraudzību un brīdināšanu, informācijas izplatīšanu un komunikāciju un reaģēšanas spēju, kas ietver atbalstu uzņēmumiem un uzņēmējiem visplašākajā nozīmē, kā aplūkots Pētījuma ietvaros.

Lai agrīnās brīdināšanas sistēma Polijā būtu vēl efektīvāka, rekomendēts atbalsta organizācijai EW Polija pastiprināt šādas funkcijas: riska analīzi, uzraudzību un brīdināšanu, informācijas izplatīšanu un komunikāciju.

Pētījumā rekomendēts jaunizveidojamās atbalsta organizācijas Baltijas valstīs nodrošināt ar šādām kvalitātēm: (1) dalīta finansējuma organizācija, kas ideālā gadījumā pati spēj piesaistīt daļēju finansējumu, (2) augstas reputācijas organizācija ar augstas reputācijas līderi, konsultantu, brīvprātīgo mentoru un ekspertu kopsadarbības modeļa organizācijai, (3) plašas un augstvērtīgas sabiedrisko attiecību komunikācijas organizācija, kas nodrošina organizācijai plašu atpazīstamību un palīdz mainīt sabiedrībā viedokli attiecībā uz neveiksmēm uzņēmējdarbībā, (4) balstīta uz produktīva un kvalitatīva klientu attiecības vadības modeļa(-iem), kas palīdz organizācijai efektivizēt savu darbību, (5) spēcīga un aprobēta konsultantu un mentoru apmācības programma, (6) pilna maksātnespējas procesa cikla atbalsta organizācija, kas ietver atbalsta pakalpojumus gan agrīnās brīdināšanas, gan pēcbankrota situācijā, (7) augstākā mērā diskrēta, neitrāla un konfidenciāla pret potenciāli represējošām valsts institūcijām, (8) plašs sadarbības tīkls ar bankām, valsts iestādēm un citām organizācijām, kuras meklē risinājumu klientiem parādu problēmu risināšanai, (9) balstīta ES atbalsta organizāciju labākās prakses modelī.

Ieviešot jaunās EK direktīvas[7] vadlīnijas Baltijas valstu un Polijas tiesību aktos, rekomendējams maksātnespējas procesu skatīt ne tikai juridiskā ietvara robežu uzlabošanai, bet arī kā daļu no dinamiskas un kompleksas uzņēmējdarbības vides, kas galvenokārt ir cēlonis iespējamai vai esošai krīzei uzņēmumā godprātīgas maksātnespējas gadījumos, paredzot cieši sadarboties gan juridiskā, gan uzņēmējdarbības vides atbalsta sektoru ekspertiem pētniecībā un politikas iniciatīvu izstrādē.

[7] EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA (ES) 2019/ 1023 – (2019. gada 20. jūnijs) – par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2017/ 1132 (Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnespēju).

Ieviešot jaunās EK direktīvas[8] vadlīnijas Baltijas valstu un Polijas tiesību aktos saistībā ar agrīnās brīdināšanas datu mākslīgā intelekta mehānismu, rekomendējams ņemt vērā daudzos akadēmiskos pētījumus, kas vairāk nekā pusgadsimta garumā veikti šajā jomā, balstot mehānismu maksimāli pārdomāta ekonometriskā un risku analīzē pamatotos modeļos. Rekomendējams Baltijas valstīm un, ja iespējams, Polijai veikt kopīgu padziļinātu Pētījumu efektīvāko modeļu apzināšanai.

Rekomendēts veikt padziļinātu izpēti atbalsta organizāciju efektivitātes noteikšanai, cik no uzņēmumu maksātnespējas gadījumiem valstīs maksātnespēja ir bijusi negaidītu apstākļu sakritība (strauja krīze, sadarbības partneru negodprātīga rīcība, uzņēmēja personiskās krīzes, kas nozīmīgi ietekmē uzņēmējdarbību (slimība, traģēdija u. tml.)) un cik liela proporcija ir uzņēmumu finanšu vai krīzes vadības nelietpratība. Šāda pētījuma secinājumi ļaus turpināt labāk izprast agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas vides un līdz ar to atbalsta organizāciju efektivitāti, nodrošinot arvien labāku atbalstu uzņēmējdarbības vidēm.

Pētījuma ietvaros rekomendēts izstrādāt un ieviest aktivitāšu, konkrētu darbību ceļa karti Baltijas valstīs un Polijā, kas pārorientē uzņēmējdarbības attieksmi pret neveiksmēm biznesā no bloķējošas pieredzes uz zināšanu iegūšanu, kas nodrošinātu veiksmīgu uzņēmējdarbību nākotnē.

Pētījumā rekomendēts pilnveidot atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmu regulārus ikgadējos novērtējumus, ietverot detalizētākas un pilnveidotākas novērtējuma komponentes gan starptautiskajos, gan nacionālo valstu līmeņa novērtējumos. Pētījumā ieskicēti daži no nepieciešamajiem uzlabojumiem, tomēr to pilnīgai izstrādei būtu nepieciešama plašāka starptautisku ekspertu darba grupa. Šādi uzlaboti novērtējumi ļautu evolucionāri ES dalībvalstīm pilnveidot atbalsta sistēmas, tādējādi pilnveidojot gan ES, gan nacionālo uzņēmējdarbības vidi un tautsaimniecību kopumā.

Pētījuma īstenošanas gads: 2020

Politikas joma, nozare: uzņēmējdarbības atbalsta politika

Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums: Latvija, Baltija, Eiropa Savienība

Pētījuma mērķa grupa(-as): Latvijas uzņēmējdarbības politikas ietekmētāji un vērtētāji, eksperti.

Pētījumā ir izmantoti šādi informācijas avoti un pētniecības metodes: 1) Pasaules Bankas 2019. gada indeksa "Doing Business 2020" maksātnespējas novērtējums, 2) Pasaules Bankas indeksa "Doing Business" maksātnespējas metodoloģijas analīze, 3) EK ikgadējais ziņojums par ES dalībvalstu MVU[9], 4) saistošo atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas ES, Lietuvas, Latvijas, Igaunijas un Polijas likumu un normatīvo aktu analīze, 5) esošo Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Polijas uzņēmējdarbības politikas iniciatīvu analīze, 6) esošo zinātnisko un praktiskas ievirzes agrīnās brīdināšanas pētījumu sekundārā analīze, 7) 45 ekspertu padziļinātu interviju veikšana un analīze, 8) ekspertaptauja, 9) labāko ārvalstu prakses gadījumu izpēte.

Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija: Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija, Sigita Siliņa, tālrunis: +371 67013027, elektroniskais pasts: Sigita.Silina@em.gov.lv

Pētījuma autori:

1. PhD. oec. cand. L. Brasliņa, vadošais pētnieks
2. Dr. oec. prof. D. Šķiltere, Latvijas Universitāte, eksperts

[8] EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA (ES) 2019/ 1023 – (2019. gada 20. jūnijs) – par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2017/ 1132 (Direktīva par pārstrukturēšanu un maksātnespēju).
[9] EK ikgadējais ziņojums par MVU 2018./2019. 173 lpp. Pieejams: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

Piesaistītie Pētījuma zinātniskie eksperti:

3. Dr. oec. prof. A.Batraga, Latvijas Universitāte
4. Mg. soc. scien. M. Danusēvičs, Latvijas Universitāte
5. Dr. oec. J. Šalkovska, Latvijas Universitāte
6. Mg. soc. scien. M.Vugule

SAĪSINĀJUMI

Pētījums	Pētījums "Labāko Eiropas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmu pārneses iespēju analīze Baltijas jūras reģiona valstīs" / 2020 / EM 2019/131
Pētījuma mērķa valstis	Polija, Latvija, Lietuva un Igaunija
EM	Ekonomikas ministrija
FM	Finanšu ministrija
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (*The Organisation for Economic Co-operation and Development*)
IT	Informācijas tehnoloģijas
ĀTAP	Ārpustiesas tiesiskās aizsardzības process
TAP	Tiesiskās aizsardzības process
TAP plāns	Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
EWE	Organizācija "Early Warning Europe"
EWS	Agrīnās brīdināšanas sistēma (*Early Warning System*)
MVU[10]	Mikrouzņēmums ir uzņēmums, kurā strādā mazāk nekā 10 darbinieki un kura gada apgrozījums (ieņēmumi noteiktā laika posmā) vai bilance (pārskats par uzņēmuma aktīviem un pasīviem) nepārsniedz 2 miljonus EUR. Mazais uzņēmums ir uzņēmums, kurā strādā mazāk nekā 50 darbinieki un kura gada apgrozījums vai bilance nepārsniedz 10 miljonus EUR. Vidējais uzņēmums ir uzņēmums, kurā strādā mazāk nekā 250 darbinieki un kura gada apgrozījums nepārsniedz 50 miljonus EUR vai bilance nepārsniedz 43 miljonus EUR.
RestartBSR	RestartBSR projekts kā labākās Eiropas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmas ir izvirzījis septiņas sistēmas, kuras ir izveidotas: 1) Vācijā – sistēma "Team U"; 2) Dānijā – sistēma "Early Warning Denmark"; 3) Zviedrijā – sistēma "Fōretagsjouren"; 4) Beļģijā – sistēma "Dyzo"; 5) Francijā – sistēma "60 000 Rebonds"; 6) Nīderlandē –sistēma "MKB Doorstart"; 7) Polijā – sistēma "Early Warning Poland". Minēto Eiropas atbalsta, agrīnās brīdināšanas un otrās iespējas sistēmu mērķis ir sniegt konsultācijas finansiālās grūtībās nonākušiem uzņēmumiem un uzņēmējiem, sniegt mentora pakalpojumus

[10] https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition/

	uzņēmuma restrukturizācijai, sniegt pakalpojumus biznesa, kura glābšana nav iespējama, ātrai izbeigšanai un jauna biznesa uzsākšanai.
Finansiālās grūtībās nonācis uzņēmums	Uzņēmums, kuram ir ierobežotas iespējas nokārtot savas saistības / maksājumus un/vai gūt peļņu.
MKG	MKG – LR Maksātnespējas kontroles dienests
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
AI	Mākslīgais intelekts (*artificial intelligence*)